

FORSVARSBYGG
Postboks 405 Sentrum
0103 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Silje Tingstad, 5557 2031

Tillatelse til opprydning av forurenset grunn på bane 1 ved Skjelanger skyte- og øvingsfelt i Meland

Forsvarsbygg får tillatelse til å rydde opp i forurenset grunn ved bane 1 på Skjelanger skyte- og øvingsfelt i Meland. Det er satt vilkår om at forurensete masser skal leveres til godkjent mottak.

Tillatelsen er gitt med hjemmel i forurensningsloven § 11, jf. § 16.

Vi viser til søknad fra Forsvarsbygg datert 4. februar 2019, og til de andre dokumentene i saken. Vi viser også til Miljødirektoratets delegering av myndighet datert 20. april 2017.

Bakgrunn

Skjelanger skyte- og øvingsfelt består av fem skyte- og øvingsanlegg. Fortet og skyte- og øvingsfeltet ble nedlagt i 2006. Området var tidligere båndlagt som militært område, men er nå endret til LNF-område. Noe brukes som beiteområde for sau og tilholdssted for hjort. Forurensning i grunnen ved Bane 2, 3, pistolbane og avfallsfylling ble ryddet opp i 2017. Det er nå planlagt opprydning ved bane 1.

Multiconsult har gjennomført undersøkelser ved bane 1. Dette er sammenfattet i rapporten *Skjelanger SØF, Meland. Miljøgeologisk grunnundersøkelse. Risikovurdering og tiltaksplan. Bane 1. (Rapportnummer 615600-RIGm-RAP-003-REV02)*.

Området består av mye myr. Veilederen *Risikovurdering for forurenset grunn 99:01a* er brukt for å vurdere helserisiko fra dette området, siden veilederen *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (TA-2553/2009)* ikke er hensiktsmessig å bruke for grunnforholdene ved bane 1. Bly utgjør risiko for human helse ved deler av området i dag, og vil være styrende for opprydningen.

Risikovurderingen for beitedyr viser at de maksimale konsentrasjonene i torvmassene på bane 1 er godt under de konsentrasjonene som kan gi akutte og kroniske forgiftninger ved lam og sau.

Høring

Forsvarsbygg sendte søknaden på høring til de som kan være berørt av tiltaket. Meland kommune skrev i brev datert 26. februar 2019 at det er gjort grundige undersøkelser. Det er viktig å unngå spredning av forurensning ved gjennomføring av tiltaket, og masser må sikres ved graving og mellomlagring. De skriver videre at det er viktig at området blir ferdigstilt og tilbakeført på en slik måte at inngrepet blir minst mulig synlig. Det må tilpasses terrenget, og legges til rette for rask reetablering av vegetasjonen, slik at man reduserer hvor synlig inngrepet er i terrenget.

I saker som kan ha vesentlig betydning for en ubestemt krets av personer, skal allmennheten ha anledning til å uttale seg, jf. forurensningsforskriften § 36-8. Skjelanger fort er i dag stengt for allmenn ferdsel, avsperrt med gjerde og port. Forsvarsbygg søker om et tiltak som vil føre til bedre miljøforhold i området etter at det er gjennomført. Vi mener derfor det ikke er nødvendig å kunnngjøre søknaden offentlig.

Vurdering etter vannforskriften og naturmangfoldloven

Fylkesmannen har vurdert tiltaket etter vannforskriften. Forringelse av en vannforekomst kan ikke tillates med mindre det er adgang til å gi unntak, jf. vannforskriften § 12. I denne saken går vi ut fra at tiltaket kan gi midlertidig lokal påvirkning i strandsonen i Sætrevika i vannforekomsten *Hjeltefjorden – Nordre*, i Prestvika i vannforekomsten *Mangersfjorden* og i vannforekomsten *Bekker Meland nord*. Eventuelle utslipp til sjøen fortynnes raskt og tilstanden normaliseres når tiltaket er gjennomført. Svingninger i tilstanden til vannforekomster som følge av anleggsarbeid gir adgang for unntak, jf. veiledning¹ til vannforskriften. Multiconsults undersøkelser slår fast at tilstanden i bekken nedstrøms skytebanen har god tilstand, og konsentrasjon av bly er lavere enn grenseverdien i drikkevannsforskriften.

Resultater fra utlekingstest av masser fra målområdet A viser at metallene generelt er godt bundet i torvjorden. Bly er best bundet, mens sink er mest mobilt. Resultatene fra vannprøvene indikerer at det meste av tungmetallene er bundet til organiske partikler, med en mindre andel på løst form. Det virker som myren nedstrøms standplass A fungerer som en buffer som filtrerer bekkevannet og holder tilbake partikkelbundet forurensning.

Søk i databasen Naturbase 29. april 2019 viser at området har vært et yngleområde for ærfugl, en art som er klassifisert som nær truet. Observasjonen var fra 2004, før anlegget ble nedlagt. Det er derfor ikke ventet at tiltaket vil ha negativ påvirkning på eventuell ærfugl i området. Sjøområdet rundt Skjelanger er også registrert som en større kamskjellforekomst. Det er ikke ventet at arbeidene vil ha nevneverdig negativ påvirkning på livet i sjøen. Det er registrert kystlynghei på Skjelanger, men utenfor opprydningsområdet.

Både forurensningssituasjonen og naturmangfoldet er kartlagt i søknaden, og kravet i naturmangfoldloven § 8 om at saken skal baseres på eksisterende og tilgjengelig kunnskap, er dermed oppfylt. Kunnskapsgrunnlaget for tiltaket vurderes som tilstrekkelig, og føre-var prinsippet i § 9 i naturmangfoldloven er ivaretatt ved at tiltaket er regulert med vilkår etter forurensningsloven.

Det er ventet at miljøtilstanden på stedet vil bli bedre etter gjennomført tiltak, siden forurensede masser fra skyte- og øvingsfeltet fjernes. Vurdering av tiltaket etter forurensningsloven, naturmangfoldloven og vannforskriften tilsier at naturen i området kan bli påvirket av tiltaket. Tiltaket er tidsbegrenset, og vil, dersom vilkårene følges, sannsynligvis kun føre til en kortvarig forringelse av miljøtilstanden. Trolig vil det ikke være noen langsiktig negativ effekt av tiltaket for

¹ Veileder om unntak fra miljømål. Guidance Document No. 20 – Technical Report – 2009 - 027

økosystemet, jf. kravet om økosystemtilnærming og vurdering av samlet belastning i naturmangfoldloven § 10.

Begrunnelse for vilkår

Området med bane 1 består av myrlandskap koller og fjellskrenter. Det er ikke vei inn til banen og området er mindre tilgjengelig enn de vestre delene av fortet. Selve Langemyra er lite attraktiv fordi det er et svært bløtt myrområde. Målområde A, med gressbakke og noe bart berg har gode solforhold og vil sannsynligvis bli brukt til friluftsliv.

Det er kun i målområde A at risikovurdering har avdekket at det vil være nødvendig med tiltak. Bly er styrende for tiltaksgjennomføring. Stedsspesifikt akseptkriterium for bly ble beregnet til 1000 mg/kg i risikovurderingen, men for å være i samsvar med tilstandsklassebegrepet i veiledere, har Multiconsult satt øvre grense for tilstandsklasse IV, tilsvarende 700 mg/kg bly, som akseptkriterium for opprydningen.

Det skal også fjernes masser og tomhylser i midtre del av bane 1, ved stilling B1. Der er konsentrasjonen av kobber tilsvarende tilstandsklasse IV. Konsentrasjonen i massene er lavere enn akseptkriteriet for kobber på 8500 mg/kg, men området er et sted som folk sannsynligvis vil stoppe ved. Massene er eksponert i tynne sjikt oppå berg, og er derfor lett tilgjengelig for eksponering.

Krav om etterkontroll

Det er satt vilkår om etterkontroll, for å måle om alle masser over tilstandsklasse 4 for bly i målområde A er fjernet. XRF-målere kan vise for lave verdier med økende vanninnhold i prøven. Massene som fjernes har til dels høyt vanninnhold. Dersom XRF-målinger brukes i felt for å dokumentere om opprydningen er tilstrekkelig, må dette tas hensyn til ved vurdering av resultatene.

De forurensede løsmassene ved stilling B1 skal sannsynligvis tas opp med spade ned til fast fjell. Etterkontroll i form av visuell kontroll og bilde vil være tilstrekkelig dokumentasjon på gjennomført tiltak dersom prøvetaking ikke er hensiktsmessig.

Mellomlagring på duk

I tilfelle det blir aktuelt å mellomlagre masser, er det satt vilkår om at det skal legges duk og et sandlag under de forurensede massene. Vi har også satt vilkår om at lagrede masser skal dekkes til, for å begrense spredning ved nedbør. Masser som er farlig avfall skal ikke mellomlagres på sandgrunn i terreng.

Masser skal leveres til godkjent mottak

Vi har satt vilkår om at massene skal leveres til godkjent deponi. Det vil si et deponi som har tillatelse etter forurensningsloven fra Fylkesmannen. Massene skal basiskarakteriseres, og dette skal inngå som dokumentasjon på at massene er levert til godkjent mottak. Vi vil presisere at massene ikke skal leveres til massetipp. Masser som er farlig avfall skal deklarerer og leveres til godkjent mottaker for denne type avfall.

Istandsetting av området

Det er satt vilkår om at det ikke må tilføres masser der toppdekket i myr er fjernet. Dette er i samsvar med anbefaling i BioFokus sin rapport *Naturfaglig undersøkelse av skytefelt innenfor Skjelanger fort, Meland kommune, 2017-23*. Om det blir behov for å bøte på sår i terrenget, skal det brukes stedeegne masser. Erfaringsmessig er det ofte vanskelig å finne eksterne masser som har tilfredsstillende kvalitet. Det er også satt vilkår om å gjennomføre tiltaket på en slik måte at sårene i landskapet blir minst mulig.

Gebyr for saksbehandling

Fylkesmannen tar gebyr for arbeid med tillatelser og kontroll etter forurensningsloven. Vi ilegger gebyr etter sats 6 på 32 800 kroner, for behandling av søknaden, jf. forurensningsforskriften § 39-3, jf. § 39-4. Faktura blir sendt fra Miljødirektoratet. Se forurensningsforskriften kapittel 39 hvis dere vil lese mer om saksbehandlingsgebyret.

Endring og omgjøring

Dere plikter å unngå unødvendig forurensning, jf. forurensningsloven § 7. Viser det seg at forurensningsforholdene endrer seg, kan Fylkesmannen med hjemmel i forurensningsloven § 18, endre vilkårene i tillatelsen og sette nye vilkår, og om nødvendig trekke tillatelsen tilbake.

Endringer skal være basert på skriftlig saksbehandling og en forsvarlig utgreiing av saken. At det er gitt tillatelse til forurensning, ekskluderer ikke erstatningsansvar for skade, ulemper eller tap forårsaket av forurensningen, jf. forurensningsloven § 56.

Rett til å klage

Dere har fått tillatelse til opprydning på bane 1 ved Skjelanger skyte- og øvingsfelt. Hvis det likevel skulle være noe dere ønsker å klage på, inkludert vedtaket om gebyrsats, kan dere klage til Miljødirektoratet, jf. forvaltningsloven § 28. Fristen for å klage er tre uker etter at dere har mottatt dette brevet. Klagen bør være skriftlig begrunnet, og den skal sendes til Fylkesmannen i Vestland.

Med hilsen

Sissel Storebø
seksjonsleiar

Silje Tingstad
overingeniør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til: Meland kommune
Miljødirektoratet

Tillatelse til opprydning i bane 1 ved Skjelanger skyte- og øvingsfelt i Meland

Tillatelsen er gitt i medhold av forurensningsloven § 11, jf. § 16. Tillatelsen er gitt på grunnlag av opplysninger gitt i søknad av 4. februar 2019 og opplysninger som kom frem under behandlingen av søknaden.

Tillatelsen gjelder fra dags dato. Dersom hele eller vesentlige deler av tillatelsen ikke er tatt i bruk innen to år, skal virksomheten sende en redegjørelse om status for tiltaket. Fylkesmannen kan da vurdere eventuelle endringer i tillatelsen.

Dere må på forhånd avklare med Fylkesmannen hvis dere ønsker å foreta endringer som kan ha miljømessig betydning og som ikke er i samsvar med opplysninger som er gitt i søknaden eller under saksbehandlingen.

Fylkesmannens referanse

Tillatelsesnummer	Anleggsnummer
2019.0633.T	1253.0047.01

Virksomhetsdata

Virksomhet	Forsvarsbygg
Postadresse	Postboks 405 Sentrum, 0103 Oslo
Org.nummer	975 950 662
Lokalitet	Skjelanger skyte- og øvingsfelt, Meland kommune

Tillatelse gitt: 12. juli 2019	Sist endret: -
Sissel Storebø seksjonsleder	Silje Tingstad overingeniør
<i>Tillatelsen er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift</i>	

1. Tillatelsen omfatter

Tillatelsen gjelder fjerning av forurensede masser fra bane 1 ved Skjelanger skyte- og øvingsfelt i Meland kommune, i samsvar med kart og tiltaksplan i søknaden.

Det skal fjernes:

- forurensede masser fra Målområde A
- løsmasser og tomhyller fra stilling B1

2. Generelle vilkår

2.1 Gjennomføring i tråd med tiltaksplan

Når ikke annet er bestemt i denne tillatelsen, skal arbeidet utføres i tråd med beskrivelsen i søknaden og Multiconsult sin rapport *Skjelanger SØF, Meland. Miljøgeologisk grunnundersøkelse. Risikovurdering og tiltaksplan. Bane 1. (Rapportnr. 615600-RIGm-RAP-003-REV02)*.

2.2 Oppfyllelse av miljømål

Miljømålene som står i tiltaksplanen skal oppfylles. Av dette følger:

1. Det skal ikke forekomme forurensning på området som kan representere en uakseptabel helseisiko eller ha andre negative konsekvenser for potensielle brukere av området (grunneierne, jegere og friluftsfolk).
2. Det skal ikke forekomme forurensning som utgjør en uakseptabel risiko for dyr (sauer) som beiter i området.
3. Det skal ikke forekomme spredning av forurensning fra det aktuelle området slik at det representerer en uakseptabel risiko for miljøskadelige konsekvenser for omkringliggende områder eller resipientene Sætrevika og Prestvika.
4. Negative effekter av eventuelle tiltak for å fjerne forurensning må ikke overskride de positive effektene av tiltaket.

2.3 Varsling om oppstart

Fylkesmannen skal orienteres om oppstart av tiltaket, gjerne på e-post fmvlpost@fylkesmannen.no.

2.4 Tiltakspått ved økt forurensningsfare

Dersom det som følge av unormale forhold (for eksempel ekstrem nedbør) eller av andre grunner oppstår fare for økt forurensning, plikter tiltakshaver å iverksette de tiltak som er nødvendige for å eliminere eller redusere den økte forurensningsfaren, herunder om nødvendig å redusere eller innstille driften. Tiltakshaver skal så snart som mulig informere Fylkesmannen om unormale forhold som har eller kan få forurensningsmessig betydning.

2.5 Avskjerming av tiltaksområdet

De deler av tiltaksområdet hvor det aktivt utføres arbeid, skal holdes avsperrert og ikke være tilgjengelige for allmennheten. Dersom det oppstår forhold som kan være sjenerende for naboer eller annen aktivitet i området, skal berørte parter varsles om dette.

3. Internkontroll og beredskap mot akutt forurensning

3.1 Internkontroll

Tiltakshaver plikter å ha internkontroll for sin virksomhet i henhold til internkontrollforskriften. Internkontrollen skal blant annet sikre og dokumentere at tiltakshaver overholder krav i denne tillatelsen, forurensningsloven, produktkontrollloven og relevante forskrifter til disse lovene. Virksomheten plikter å holde internkontrollen oppdatert.

Virksomheten plikter å påse at entreprenører som gjennomfører tiltaket også har internkontroll.

3.2 Beredskap mot akutt forurensning

Den ansvarlige skal sørge for å ha nødvendig beredskap for å hindre, oppdage, stanse, fjerne og begrense virkningene av eventuell akutt forurensning som kan oppstå i forbindelse med uforutsette hendelser. Beredskapen skal stå i et rimelig forhold til sannsynligheten for akutt forurensning og omfanget av skadene og ulempene som kan inntreffe. Beredskapsplikten inkluderer også utstyr og kompetanse til å fjerne og begrense virkningen av en eventuell forurensning.

Dersom akutt forurensning oppstår skal dette varsles på nødnummer 110 (brannvesenet). Tiltakshaver skal også informere Fylkesmannen snarest mulig.

4. Tiltak

4.1 Akseptkriterium for opprydning

Tiltaksområdet ved Målområde A skal ryddes opp i henhold til Miljødirektoratets veileder *Helsebaserte tilstandsklasser for forurenset grunn (TA2553/2009)*. Det tilsvarer følgende maksimale konsentrasjoner:

- Bly: 700 mg/kg (tilstandsklasse IV)
- Kobber: 8500 mg/kg (tilstandsklasse IV)

Løsmasser og tomhylser ved stilling B1 skal fjernes ned til bart fjell.

4.2 Sortering og mellomagring

Arbeidet skal ikke føre til spredning av helse- og miljøfarlige stoffer. Masser med ulike tilstandsklasser skal ikke blandes.

Hvis det blir aktuelt å mellomagre masser skal lagringsarealet være dekket med duk og sand for å skille forurenset masse fra naturlig grunn og for å etablere et jevnt dekke. Eventuell mellomagring skal gjennomføres på egnet sted innenfor arealet til Skjelanger skyte- og øvingsfelt. Mellomlagring skal ikke gjennomføres på areal som er registrerte i Naturbase som kystlynghei eller naturbeitemark. Oppgravde masser skal dekkes til for å unngå spredning under nedbør.

Masser som er klassifisert som farlig avfall skal ikke mellomlagres i terrenget.

4.3 Spredning av forurenset vann

Tiltaket skal om mulig skje i en periode da det har vært lite nedbør.

4.4 Gravemasser leveres til godkjent mottak

Massene som fjernes fra skyte- og øvingsfeltet er å anse som avfall, og skal leveres til mottak som er godkjent etter forurensningsloven. Forurensede masser skal ikke leveres til massetipp.

4.6 Dokumentasjon på levering

Virksomheten må ha utfylt skjema for basiskarakterisering og veielapper fra godkjent deponi som dokumentasjon på godkjent levering av gravemasser.

Virksomheten må deklarerer massene som er klassifiseres som farlig avfall. Utfylt deklarasjon dokumenterer at massene er levert til godkjent mottak.

4.7 Istandsetting

Tiltaket skal gjennomføres på en slik måte at sårene i terrenget blir minst mulig. Det skal arronderes fra sidene av tiltaksområde for å gjøre overgangen mellom tiltaksområdet og uberørt mark så jevn som mulig.

Der toppdekke på myrområder er fjernet, skal det ikke tilføres masser for istandsetting.

Om det blir behov for å bøte på sår i terrenget i andre deler av området, skal det brukes stedege masser.

5. Overvåking og etterkontroll

5.1 Kontroll- overvåkningsplan

Virksomheten skal gjennomføre fortløpende overvåking i anleggsfasen. En kontroll- og overvåkningsplan skal inngå i virksomhetens internkontroll. Programmet skal være tilstrekkelig omfattende til å avdekke en eventuell spredning av forurensing i forbindelse med tiltaket. Dette omfatter både gravegroper og bekker/myrsig.

Hvis det avdekkes spredning av forurensning, må det settes i verk tiltak for å begrense spredningen.

5.2 Etterkontroll

Det skal gjennomføres etterkontroll, for å dokumentere at tiltaket er gjennomført i samsvar med vilkårene i tillatelsen. Dette inkluderer kontrollprøvetaking, for å verifisere at alle masser over tilstandsklasse 4 ved tiltaksområdet ved målområde A er fjernet.

For tiltaksområdet ved stilling B1 kan etterkontroll gjennomføres i form av visuell kontroll og foto som dokumentasjon på gjennomført tiltak.

6. Rapportering

6.1 Rapportering i databasen Grunnforurensning

De forurensede lokalitetene skal rapporteres i databasen Grunnforurensning. Jordanalyser og prøvepunktinformasjon fra sluttkartlegging av området skal også legges inn. Vi viser til Miljødirektoratets veileder om databasen, som er tilgjengelig under «Hjelp» i databasen.

6.2 Sluttrapport til Fylkesmannen

Det skal sendes inn sluttrapport til Fylkesmannen innen tre måneder etter at tiltaket er avsluttet. Rapporten skal inneholde:

- Beskrivelse av hvilke tiltak som er gjennomført
- Beskrivelse av hvordan miljømålene som nevnt i tiltaksplanen er oppnådd
- Beskrivelse av hvordan oppgravde masser er håndtert til endelig disponeringssted, inkludert dokumentasjon på levering til godkjent mottaker i form av utfylt skjema for basiskarakterisering, deklarerer av farlig avfall og ev. veielapper
- Analyseresultater fra målinger og kjemiske analyser, informasjon om forurensningsgrad og bilder som dokumentasjon på miljøtilstand etter gjennomført tiltak
- Beskrivelse av eventuelle avbøtende tiltak som er gjennomført for å hindre spredning av forurensning fra tiltaket
- Beskrivelse på tiltak som er gjennomført for å sette i stand området etter gjennomført tiltak
- Bekreftelse på at data er lagt inn i databasen Grunnforurensning

7. Tilsyn

Tiltakshaver plikter å la representanter for forurensningsmyndigheten eller den som de bemyndiger, føre tilsyn med tiltaket til enhver tid.